

דף מקורות – שמואל א ה-ו

נוסח המקרא.

1

עיינו במקורות הבאים – אילו מסקנות עולות מהם ביחס לנוסח המקודש של המקרא?

א בראשית רבה (וילנא) פרשה ט: בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב, 'והנה טוב מאד' – 'והנה טוב מות'

ב בראשית רבה (וילנא) פרשה צד: בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב 'ובן דן חושים'

ג תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ל עמוד א

לפיכך נקראו ראשונים סופרים – שהיו סופרים כל האותיות שבתורה, שהיו אומרים: וא"ו (ויקרא יא) ד'גחון' – חציין של אותיות של ס"ת, (ויקרא י) 'דרש דרש' – חציין של תיבות, (ויקרא יג) 'והתגלח' – של פסוקים, (תהלים פ) 'יכרסמנה חזיר מיער' – עי"ן דיער חציין של תהלים, (תהלים עח) 'והוא רחום יכפר עון' – חציו דפסוקים.

בעי רב יוסף: וא"ו ד'גחון' מהאי גיסא, או מהאי גיסא?

אמר לו: ניתי ס"ת ואימנינהו! מי לא אמר רבה בר בר חנה: לא זזו משם עד שהביאו ספר תורה ומנאום?

אמר לו: אינהו בקיאי בחסירות ויתרות, אנן לא בקיאינן.

בעי רב יוסף: 'והתגלח' מהאי גיסא, או מהאי גיסא?

אמר לו אביי: פסוקי מיהא ליתו לימנו!

בפסוקי נמי לא בקיאינן, דכי אתא רב אחא בר אדא אמר, במערבא פסקי ליה להאי קרא לתלתא פסוקי: (שמות יט) 'ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן'.

השוו את הציטוטים שבמקור זה לנוסח התורה שבידיכם

א תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ד עמוד ב

והתניא: (שמות יג) 'לטטפת', (דברים ו) 'לטטפת', (דברים יא) 'לטוטפות' – הרי כאן ארבע, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: אינו צריך, טט בכתפי – שתים, פת באפריקי – שתים. אלא, לעולם פליגי

ב תלמוד ירושלמי מסכת תענית פרק ד דף סח טור א ה"ב

שלושה ספרים מצאו בעזרה ספר 'מעוני' וספר 'זעטוטי' וספר 'היא'.

באחד מצאו כתוב 'מעון אלהי קדם' ובשנים כתוב 'מעונה אלהי קדם' וקיימו שנים וביטלו אחד.

באחד מצאו כתוב 'וישלח את זעטוטי בני ישראל' ובשנים כתוב 'וישלח את נערי בני ישראל' וקיימו שנים וביטלו אחד.

באחד מצאו כתוב תשע 'היא' ובשנים כתוב אחת עשרה 'היא' וקיימו שנים וביטלו אחד

ג מסכת שבת דף נ"ה עמוד ב' –הערת מסורת הש"ס

2

מה פשר התופעה החוזרת בפרקנו בשמואל ובפרקים רבים אחרים - כתיב וקרי?

עיינו במקורות הבאים - מה המקור של התופעה לפי כל אחד מהם? כיצד אתם מבינים זאת?

א תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לז עמוד ב

אמר רבי יצחק: מקרא סופרים, ועיטור סופרים, וקריין ולא כתיבן, וכתיבן ולא קריין – הלכה למשה מסיני

ב רד"ק שמואל ב פרק טו פסוק כא

כי אם במקום – 'אם' כתיב ולא קרי, והענין אחד אם קרי או לא קרי.

והמלות האלה דכתיב ולא קורין, או דקורין ולא כתיבין, וכן קרי וכתיב – נראה כי בגלות הראשון אבדו הספרים ונטלטלו, והחכמים יודעי המקרא מתו, ואנשי כנסת הגדולה שהחזירו התורה ליושנה מצאו מחלוקת בספרים הנמצאים והלכו בהם אחר הרוב לפי דעתם ובמקום שלא השיגם דעתם על הברור כתבו האחד ולא נקדו או כתבו מבחוץ ולא כתבו מבפנים או כתבו אחד מבחוץ ואחד מבפנים:

ג דון יצחק אברבנאל (הקדמה לספר ירמיה):

...כי איך אוכל בנפשי להאמין ואיך אעלה על שפתי, שמצא עזרא הסופר תורת האלקים וספרי נביאיו ושאר המדברים ברוח הקודש מסופקים בהפסד ובלבול. והלא ספר תורה שחסר ממנו אות אחת הוא פסול, כל שכן בקרי וכתבי שבאו בתורה, שכפי הקרי יחסרו בתורה כמה וכמה מהאותיות. והנה זאת נחמתנו בעוניינו, שתורת ה' אתנו בגלותינו, ואם נחשוב שעבר על ספר התורה ההפסד והבלבול כדברי האנשים האלה, לא ישאר לנו דבר קיים שנסמוך עליו ... העניין אצלי הוא שעזרא ואנשי כנסת הגדולה מצאו ספרי התורה בשלמותם ותמותם כמו שנכתבו ... עזרא עיין במקרא והדברים נראו אליו זרים כפי טבע הלשון וכוונת הסיפור וחשב שהיה זה לאחד מב' סיבות: אם שכיוון הכותב בדברים הזרים ההם סוד מן הסודות מסתרי התורה כפי מעלת נבואתו ועומק חכמתו ולכן לא מלאו ידו לגשת ידיו למחוק דבר מספרי האלוקים... כי הבין בדעתו שבחכמה יתירה נכתבו כן... ולכן הניחם בכתב מבפנים כמו שנכתב, האומנם שם מבחוץ

כסלו ה'תשע"א

הקרי שהוא פירוש הכתוב הזר ההוא, כפי טבעו הלשון ופשיטות העניין... וזהו כוח העיקר השמיני מעיקרי הדת שהניח הרב הגדול בפירוש המשניות, שיחוייב כל בעל דת להאמין, והוא שהתורה שבידינו היום היא הנתונה למשה בהר סיני מבלי חילוף ושינוי כלל ...

מה היה עונשם של הפלישתים? עיינו בפסוקים ובדברי יוסף בן מתתיהו:

3

א קדמוניות היהודים, ספר שישי, 4 / יוסף בן מתתיהו

לבסוף שילח א-להים בעירם ובארצם של האשדודים חולי רע וכליון: שכן היו מתים מדיסנטריה, מחלה קשה, שהיתה מביאה לידי התפרדות מהירה מאוד של הגוף לפני שהספיקה נשמתם להיפרד ממנו במיתה קלה, בהיותם פולטים את קרביהם והם אכולים עד היסוד ומושחתים בצורה משונה על ידי המחלה. וזו המכה, שהוכו על פני כל הארץ: המון עכברים עלה מבטן האדמה והשחיתה ולא חס על כל צמח ועל כל פרי

מדוע נענשו אנשי בית שמש? עיינו בפסוקים ובדברי יוסף בן מתתיהו:

4

א קדמוניות היהודים, ספר שישי, 16 / יוסף בן מתתיהו

וחרון אף א-להים שולח בשבעים איש מכפר בית והוא פגע בהם והמיתם על שום שקרבו אל הארון והם לא היו ראויים לנגוע בו כי לא היו כהנים